

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรามาทำบุญทำกุศล คนไม่ลืมตัว เวลาเขาอยู่ทางโลก เขาบอกว่าเขาไม่มีเวลา เวลาดำรงชีวิตเราก็ใช้ชีวิตเราไปจนหมดแล้ว จนไม่มีเวลาจะทำงานอย่างอื่นแล้ว แล้วเราจะมีเวลาไปทำบุญกุศลได้อย่างไร แต่เวลาทุกขัเวลาขากขึ้นมาเราอยากจะให้ความทุกข์นี้ ผ่อนคลายลง คนจน คนรวย คนมั่งมีศรีสุขขนาดไหน ทุกข์ก็คือทุกข์เหมือนกัน ความทุกข์คือการบีบคั้นใจ แต่เราไปมองกันว่าสิ่งใดถ้าอำนวยความสะดวกแล้วสิ่งนั้นจะเป็นความสุข

ความสุข เห็นใหม่ ความสุขถ้าเราจะอยู่โคนไม้ คุลี เวลาครูบาอาจารย์อยู่โคนไม้ก็มีความสุข จะอยู่บนตึกรามบ้านช่องขนาดไหนถ้าใจมันมีความสุขมันจะมีความสุข บุญกุศลอยู่ที่นี้ใจ บุญกุศลคือเราพยายามเสียดละให้จิตใจเรามันมีหลักมีเกณฑ์ ถ้าจิตใจเราไม่มีหลักมีเกณฑ์นะมันไม่มีที่พึ่งอาศัย

สิ่งภายนอกเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย.. ปัจจัยเครื่องอาศัย! แต่หลักของใจนี้มันมีหลักของมัน ถ้าหลักของมัน เห็นใหม่ นี่บุญกุศลอยู่ที่นี้ บุญกุศลเขาบอกบุญคืออะไร เราทำสิ่งใดประสบความสำเร็จว่าสิ่งนั้นเป็นบุญๆ อันนั้นคืออำนาจวาสนานะ อำนาจวาสนาถ้าเรามีอยู่เราจะมีคนเกื้อกูล มีคนช่วยเหลือเจือจาน แต่ถ้าเวลาเราทำสิ่งใดแล้วขาดแคลนละ ความขาดแคลนนั้น สิ่งนั้นเราทำของเรา

โอกาสวาสนานี้บุญกุศล ถ้าบุญกุศลเราทำของเราเพื่อให้เราเวลาตกทุกข์ได้ยาก มันจะมีที่พึ่งอาศัย ถ้าเราไม่มีที่พึ่งอาศัยเราก็ว่าเราทำบุญ เห็นใหม่ ทุกคนจะบอกว่า ชาวพุทธบอกว่าทำบุญแล้วได้บุญมาก แล้วเราก็ตัดบาตรทำบุญกุศลกันทุกวันทำไมเราทุกข์ยากขนาดนี้ละ ทุกคนบอกว่าทำบุญแล้วทำไมมันทุกข์ยาก ทำไมมันไม่สมความปรารถนา

ความสมความปรารถนา ความปรารถนานั้นคือกิเลสตัณหาความทะยานอยาก กิเลสตัณหาความทะยานอยากถมมันไม่มีวันเต็มหรอก แต่เวลาเราทำบุญกุศล เห็นใหม่

สิ่งใดที่เราเสียสละไปมันเป็นสิ่งที่เป็นบุญกุศล มันเป็นบุญกุศลตรงไหน มันเป็นบุญกุศลตรงที่จิตใจเราได้เสียสละไป เสียสละไปเพื่อหัวใจของเรา ถ้าเวลาเราบอกว่า ทำบุญแล้วไม่ได้บุญเพราะเราปรารถนาสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งที่เป็นโลกใจ แต่เราไม่ได้ปรารถนาสิ่งที่เป็นหัวใจเรานี้มันพอใจหรือเปล่า ถ้าจิตใจเรามันพอใจนะ สิ่งที่เราพอใจอันนี้ต่างหาก

บุญคือความพอใจ เห็นไหม บุญคือความสุขของใจ บุญคือจิตใจ มันจะขาดแคลน มันจะไม่มั่งมีศรีสุขขนาดไหน ถ้าจิตใจมันมีหลักมันไม่ไหลตามไปไง แต่ถ้ามันไหลตามไปนะจะมั่งมีศรีสุขขนาดไหนมันไม่พอหรืออก จะทุกข์ทนเจ็บใจมันก็เหยียบย่ำหัวใจของเรา แต่ถ้าจิตใจของเรามันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย

มันยื่นหัวเราะเยาะนะ มันยิ้มกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตเราได้ มันมองสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตเรา สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมามันเป็นปัจจุบัน นี่เป็นปัจจุบันที่มันเกิดเป็นสภาวะกรรม สภาวะกรรมคือสิ่งที่เป็นสภาวะแวดล้อม สภาวะแวดล้อมนี้มันเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา แต่ถ้าจิตใจเรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาเรายืนยิ้มกับสภาวะแบบนั้นได้ แต่ถ้าจิตใจเราขาดแคลน จิตใจเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ เราจะทุกข์ยากมาก สิ่งนั้นจะเหยียบย่ำในหัวใจของเรา

นี่ที่เรามาทำบุญกุศลกันเพราะเหตุนี้ แต่บุญกุศลจะมากมายขนาดไหนมันก็เป็นอามิส อามิสคือแรงขับ สิ่งที่เป็นแรงขับนะ ทำบุญกุศลมากมายขนาดไหนสุดท้ายแล้วเราต้องภาวนา การภาวนานี้จะชำระกิเลส แต่ถ้าเราไม่มีบุญกุศลเราจะไปภาวนาเรื่องอะไร แม้แต่บุญเราก็ไม่เข้าใจว่าบุญมันคืออะไร แล้วยังภาวนาด้วยยังจับต้นชนปลายไม่ถูกเลย

การภาวนาคือรักษาใจ บุญคือความให้จิตใจมันมีหลักมีเกณฑ์ เห็นไหม พอมีหลักมีเกณฑ์นี้ทาน ศีล ภาวนา พอมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมามันจะมีความสงบเย็นของมัน มีความสงบ มีจุดยืน มีการกระทำของมัน ถ้ามีความสงบมีความตั้งมั่นของมัน นี่สมาธิคือจิตที่ตั้งมั่น ถ้าจิตตั้งมั่นแล้วเกิดปัญญา ปัญญาที่การจะชำระล้างกิเลส มันไม่ใช่ปัญญาอย่างที่เรารู้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ปัญญาที่เราใช้กันในปัจจุบันนี้คือปัญญาวิชาชีพ คือโลกีย์ปัญญา ปัญญาเกิดจากจิต ปัญญาเกิดจากภพ

สิ่งที่เกิดมีเกิดมีดับ ทุกอย่างต้องมีเกิดขึ้นไซ้ไหม แล้วปัญญามันเกิดขึ้นมากับสิ่งใด ความรู้สึกนี้มันเกิดขึ้นมากับสิ่งใด ความรู้สึกสุข รู้สึกทุกข์นี้มันเป็นเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา แล้วสุขกับทุกข์มันเกิดมาจากอะไร สุขกับทุกข์มันเกิดขึ้นมาจากจิต แล้วจิต

มันคืออะไร จิตมันคือความรู้สึก เราบอกว่าความคิดเป็นจิตนะ ในปัจจุบันนี้เขาบอกว่า
ความรู้สึก ความนึกคิดนี้เป็นจิต มันเป็นอาการของจิต มันเป็นเงาใจ เรายืนอยู่ที่มีแสง
สว่าง เห็นไหม เราจะมีเงาของเรา

จิตมันเป็นตัวเรา แต่ความคิดมันเป็นเงา แล้วเป็นเงานี้เราไปตะครุบเงากัน แล้วเรา
จะได้สิ่งใด เราได้แต่เงาเราไม่ได้ตัวจริง เห็นไหม เราถึงต้องพุทโธ พุทโธ พุทโธ นี่พุทโธ
ก็เป็นเงาเหมือนกัน แต่เงาอันนี้มันจะหกล้มเข้ามามันถึงจะเป็นตัวของจิต ความสุข สุข
เวทนา ทุกขเวทนามันเกิดจากจิต อุเบกขาก็เกิดจากจิต ทุกอย่างเกิดจากจิตหมด

ทาน.. เวลาเราทำบุญกุศลของเรา เพื่อบุญกุศล เห็นไหม เราทำบุญกุศลนี้เรา
เสียสละมา เราเห็นคุณค่าของชีวิต พอเวลาเราเกิดมานี้มนุษย์สมบัติ ถ้าเราไม่มีศีล ๕
มนุษย์สมบัติ.. เพราะเรามีศีล ๕ เราถึงเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์อายุสั้นอายุยืนเขาบอกว่า
เพราะรักษาศีลดีหรือไม่ดี รักษาศีลมากน้อยแค่ไหน เราเสียสละมามากน้อยขนาดไหน

เราเกิดเป็นมนุษย์สมบัติ ฉะนั้นมนุษย์สมบัตินี้เรามีชีวิต เราเสียสละขึ้นมาเพื่อเห็น
คุณค่าของการเกิดและการตาย เรามีสติปัญญาขึ้นมาเราจะทำบุญกุศลต่อไป มันเป็นการ
ทำบุญก็เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ทำบาปอกุศลก็ไปเกิดเป็นนรกอเวจี มันก็
เป็นวัฏวน เห็นไหม พอวัฏวนขึ้นมาพอเราจะเริ่มมาภาวนา ถ้ามีการภาวนานี้เราจะเริ่ม
รู้จักใจของเรา รู้จักใจของเรา รู้จักสิ่งที่ เป็นจิต ไม่ใช่สิ่งที่ เป็นเงา ไม่ใช่สิ่งที่ เป็นความคิด

สิ่งที่ เป็นความรู้สึก เอ๊ะ! เอ๊ะ! เลยนะ เป็นสมาธินะ ความว่าง ใครเป็นเจ้าของ
ความว่าง เขาบอกว่าว่างๆ ว่างคืออากาศใจ ว่างก็ในคุ่มในใจ แต่ถ้าเราเป็นความว่างของ
เราเอง จิตเรามีสติ เอ๊ะ! อ้อ.. เป็นอย่างนี้เอง อ้อ.. มันมีความสุขอย่างนี้เอง อ้อ.. มันว่างนี้
มันมีเจ้าของว่าง เจ้าของคือใคร เจ้าของคือสติ สติมันรับรู้เรานะ ว่างเราก็รู้ว่าว่าง แล้วเรา
เป็นเจ้าของความว่างเราจะไม่ไปค้นในตำราว่าว่างเป็นอย่างไร เราจะไม่ถามอาจารย์ว่าเรา
ว่างเป็นอย่างไร เราจะรู้ของเราเลยว่างเป็นอย่างนี้ พอว่างเป็นอย่างนี้ พอมันว่างปั๊บมันไม่
มี

เพราะว่างคืออะไร ว่างคือตัวตนของเรามันสงบตัวลง พอตัวตนของเราสงบตัวลง
ตัวตนของเราคืออะไร ตัวตนของเราคือภพ ภพมันคืออะไร ภพมันคือบอด บอดเพราะ
อะไร บอดเพราะมันมีวิชาปิดตามัน มันคิดไปประสามันเป็นสัญชาตญาณ ความรู้สึก

นึกคิดมันเกิดดับๆ ตามธรรมชาติของมันไม่มีใครคุมมันได้ เห็นไหม แต่พอจิตมันสงบเข้ามาแล้ว มันมีสติปัญญาขึ้นมาเราจะคุมแล้ว ถ้าเราคุมมันขึ้นมานี่ภาวนามขปัญญูปัญญาเกิดจากภาวนา

ปัญญาเกิดจากการภาวนามันไม่ใช่ปัญญาอย่างที่เราคิดกันอยู่นี้ ปัญญาที่เราคิดกันอยู่นี้เขาเรียกสุดมขปัญญาคือการศึกษา คุณติ เราศึกษาทางวิชาการเรามีความรู้มากขนาดไหน ความรู้มาจากไหนล่ะ ความรู้จากทบทวนใช่ไหม ทางวิชาการเราต้องศึกษาตลอดเวลาใช่ไหม นี่ทางวิชาการเขาจะพัฒนาของเขาตลอดไปไม่มีวันที่สิ้นสุด โลกไม่มีที่สิ้นสุด โลกมันจะหมุนของมันตลอดเวลา

แต่ถ้าภาวนามขปัญญาล่ะ เพราะอะไร เพราะความคิดมันเกิดจากจิต เวลาปัญญามันเห็นความเกิดดับของความคิด ถ้ามันเห็นความเกิดดับของความคิด ความคิดมันคืออะไร ความคิดมันคือรูป รูปมันคืออะไร ในรูปมีอะไร ในรูปมีสัญญา มีรูป มีเวทนา มีสัญญา มีสังขาร มีวิญญาณ เห็นไหม ถ้าเรามีความคิดเราจับ ความคิดนี้มันประกอบด้วยสิ่งใด ความคิดมันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เหตุทุกอย่างมันต้องมีที่มาที่ไปของมัน

นี่ปัญญามันจะไล่เข้ามาแล้ว ถ้าปัญญามันไล่เข้าไป ไล่เข้าไปในจิต เพราะมันเกิดจากจิต พอไล่เข้าไปในจิต จิตมันมีอะไรอยู่ จิตมันอมอะไรอยู่.. เห็นไหม อวิชชามันอมอยู่ อวิชชามันครอบคลุมอยู่ มันเข้าไปถึงจิต จิตมันคลายออกมา อะไรคลายออกมา ถ้ามันคลายออกมานี่ภาวนามันเกิดขึ้นมา

พระพุทธศาสนาถ้าเราทำบุญกุศลแล้วเราไปวัดไปวา เห็นไหม ทำบุญกุศลนี้บุญกุศลเป็นของเรา ฟังธรรมนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง พอฟังธรรมนี้มันทำให้เราเกิดปัญญานะ เราบอกอัฐ.. เรามีปัญญามาก เรามีความรู้มาก เวลาทำบุญกุศลบอกนี่ทำบุญทุกวันเลยทำไมชีวิตเราลุ่มๆ ดอนๆ ชีวิตเราไม่ราบรื่น ไร่ราบรื่นหรือไม่ราบรื่นนี้บุญเก่า กรรมเก่ากรรมใหม่อันนี้อันหนึ่งนะ

คุณติ ดูพระอรหันต์สมัยพุทธกาล เห็นไหม นี่เป็นพระอรหันต์นะแต่ฉันข้าวไม่เคยอิมเลยเพราะเคยทำมาอย่างนั้น เวลาพระสีวลี คุณติพระสีวลีท่านทำบุญมาตลอด เป็นหัวหน้ามาตลอด ไปที่ไหนพระสีวลีลากสักการะนันทมหาศาลเลย ลากสักการะมหาศาลหรือลากสักการะไม่มี อันนั้นมันเป็นวิถีชีวิต แต่การชำระกิเลสมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การ

ทำความเข้าใจของใจนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าจิตใจมันสะอาดแล้ว ลากสักการะมา มันก็เป็นเครื่องพระรุงพระรัง ไม่มีประโยชน์อะไรเลยเพราะจิตใจมันเข้าใจสิ่งนั้นแล้ว

มันจะทุกข์มันจะยากขนาดไหนถ้าจิตใจมันค้นคว้าของมันแล้วนะ มันพ้นทุกข์ไปแล้วนะ โอ้ความทุกข์มันพ้นไปแล้ว นี่ไอ้ขาดแคลนหรือว่าลากสักการะนั้นเป็นเรื่องปัจจัยเครื่องอาศัย เป็นเครื่องประกอบ แต่ถ้าจิตใจมันสะอาดแล้วมันสะอาดของมัน.. ถ้าสะอาดของมัน นี่ใจนี้ถ้ามันเข้ามาที่นี้ไอ้อ่านาจาเวลานี้มันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเรามีสติปัญญาในปัจจุบันนะ ปัจจุบันเราเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดเป็นมนุษย์ ทรัพย์สมบัติในโลกนี้เราก็ก่หามาดำรงชีวิตว่าเป็นของเรา

คูลี เวลาเขาเกิดวาทภัยขึ้นมา เห็นไหม มันกวาดไปเกลี้ยงเลย มีอะไรเป็นของเรา อะไรเหลือกับเรา เหลือแต่ชีวิต แล้วเหลือแต่ชีวิตแล้วนี่ยังมีสติปัญญาอยู่ ชีวิตนี้มีค่าเรายังรักษาชีวิตของเรา สิ่งที่เราหามา เราได้ของเรามา ถ้าเป็นของเราก็คือของเรา ถ้าไม่ใช่ของเรามันก็ไปตามธรรมชาติของมัน แต่ชีวิตเรายังมีอยู่ เรายังตั้งสติอยู่ นี่ถ้าเราตั้งสติอยู่ เห็นไหม เพราะเขามีสติของเขา เขาดำรงชีวิตของเขาเขาทุกข์อยู่แล้ว

สิ่งที่พลัดพรากไป ของๆ เราพลัดพรากจากไปแล้วไม่ทุกข์เป็นไปไม่ได้ แต่ความทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ความทุกข์นี้เป็นความจริง เพราะสิ่งใดโลกนี้เกิดมา ทุกอย่างมันเกิดมาแล้วมันแปรปรวนไม่มีสิ่งใดคงที่เลย แม้แต่ชีวิตเรา ถ้าเราต้องตายไป ชีวิตเราต้องตายไป แต่สิ่งใดจะไปเป็นประโยชน์กับเรา

ทำบุญกุศลนี้เป็นอามิส นี่เป็นบุญกุศลของเรา ถ้าภavanaปัญญามันเกิดขึ้นมา เห็นไหม ภavanaมีสติปัญญาขึ้นมา คนเราปฏิบัติภาวนาไหวพริบอยู่ที่การภาวนา เพราะการภาวนามันรู้ทันความคิด ถ้ามันรู้ทันความคิดมันถึงสงบตัวได้ แล้วเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาที่เกิดในสมาธิขึ้นมา มันละเอียดกว่า แล้วมันเข้าไป เห็นไหม เขาว่าปัญญา ขนาดเขาว่าปัญญาของโลกเขาว่าเขารู้ทัน ปฏิภาณไหวพริบนี้เขาฉลาดขนาดไหน ฉลาดขนาดไหนมันก็เป็นเรื่องของวิชาชีพ เรื่องของว่าใช้หมดไปชีวิตนี้ก็หมดไป ไปเกิดใหม่ก็ต้องไปแสวงหากันใหม่ แต่ในปัจจุบันนี้ถ้าเรามีปัญญาของเรา เราแก้ไขของเราเพื่อประโยชน์กับเรา

นี่ทำบุญกุศลนั้นเป็นเรื่องหนึ่ง การฟังธรรมนี้เป็นเรื่องหนึ่ง แล้วสติปัญญาเกิดขึ้นมาในสมองเรานั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง.. ในสมองนะ! เพราะมันเกิดจากการฟังเป็นสุดมย

ปัญญา แล้วเราเกิดภาวณาของเรา เกิดจินตมยปัญญา เกิดภาวณามยปัญญาเราจะทิ้งมาก
เลยว่าจิตนี้สำคัญอย่างไร มนุษย์นี้มีอะไรเป็นส่วนสำคัญที่สุด คือความรู้สึกความนึกคิด
คือจิต ถ้าจิตมันสำคัญที่สุด แล้วจิตมันมีสติปัญญาใคร่ครวญเข้ามาเป็นปัจจัยตั้ง เป็น
สันทิฏฐิโก

ตำราเราก็ศึกษาไว้เป็นทฤษฎี ศึกษาเป็นเครื่องดำเนิน แต่เวลาจริงๆ ขึ้นมามันเกิด
กับเรา ถ้าเกิดกับเราเห็นไหม ถ้ามันไม่มีอะไรเกิดกับเราเราจะรู้อะไร เราจะรู้ตามตำรา
รู้ตามตำราที่สุตมยปัญญาคือการศึกษา ถ้าปฏิบัติขึ้นมา เวลาปฏิบัติขึ้นมามันรู้จริงขึ้นมา
ถ้ามันเป็นสัมมาทิฏฐิมันก็เป็นความจริง ถ้าเป็นมิจฉาทิฏฐิเพราะเรายังมีกิเลสอยู่
มิจฉาทิฏฐินี้มันทำให้เราไขว่ไขว่ ทำให้เราให้คะแนนกับตัวเองเกินความเป็นจริง แต่พอ
เราทำของเราบ่อยครั้งเข้า สิ่งใดผิดสิ่งใดถูกเราพิจารณาของเรา ตรวจสอบของเรามันจะ
เข้ามาสู่สัจจะความจริง

ถ้าเข้าสู่สัจจะความจริง เห็นไหม มัชฌิมาปฏิบัติ เวลามันมัชฌิมา มรรคสามัคคี
มันรวมตัวลง มันจะถอดถอน มันจะทำขึ้นมา โลกนี้ไม่มี ความรู้สึกนึกคิดนี้โลกนี้ไม่มี มี
อยู่อย่างเดียวคือการภาวณาในหัวใจ แล้วในหัวใจมันจะถอดถอนของมัน ในโลกนี้ไม่มี
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบา
อาจารย์ของเราที่เป็นของๆ ท่าน ไม่มีใครเอาออกมาเปรียบเทียบกันได้ แต่เวลาปฏิบัติไป
แล้วจะธรรมสากัจฉา เอตัมมังคะละมุตตะมัง ธรรมะเวลาสนทนากันมันจะรู้ได้ คนไม่รู้
พูดไม่ได้! คนไม่รู้พูดผิดหมด คนรู้พูดถูกหมด ฉะนั้นรู้กับรู้นะ แต่คนรู้นั้นมีมากหรือมี
น้อยล่ะ

นี่คือการฟังธรรม เรามาทำบุญกุศลนั้นมันเป็นโดยวิทยาศาสตร์เลย เราเสียสละ
ไปนั่นคือบุญของเรา การฟังนี้ใครได้ประโยชน์มากได้ประโยชน์น้อยอยู่ที่การเก็บเกี่ยว
ประโยชน์ ถ้าใครได้ประโยชน์มากอันนั้นมันสะท้อนหัวใจ แล้วมันจะเปลี่ยนโปรแกรม
เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิด เปลี่ยนชีวิตของเรา เปลี่ยนชีวิตของเราเลยนะ

พ่อแม่สอนให้ลูกเป็นคนดี เป็นคนดี.. นี้พยายามสอนขนาดไหน ถ้าจิตใจมันคือนี้
ใครจะเปลี่ยนแปลงมันได้ แต่ถ้าเราฟังธรรมของเรา ฟังธรรมะมันจะไปสะท้อนถึงชีวิต
ของเราเองว่าเราเอาอะไร เกิดมานี้จะเอาอะไร เอาสมบัติของโลกนี้หรือจะเอาอิริยทรัพย์

เอาสมบัติของใจ ถ้าเรามีความรู้สึกลึกซึ้งคิดเราจะเปลี่ยนความคิดของเรา ชีวิตเราจะ
เปลี่ยนไปเลย

ชีวิตเราเปลี่ยนไป เปลี่ยนไปเพื่อคุณงามความดี เปลี่ยนไปเพื่อประโยชน์กับเรา นี้
คือการฟังธรรม สัจธรรมนี้ เห็นไหม อริยสัจ.. สัจจะ อริยสัจจะ แล้วเราจะค้นคว้าของเรา
เพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อชีวิตของเราเนาะ เอวัง